

Pavel POKORNÝ, *Leopold Berchtold – aristokrat v exilu (1918-1930)*, České Budějovice 2008, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, bakalářská práce, 96 s.

Posudek oponenta bakalářské práce

Zvyšujícímu zájmu českého dějepiscectví o sociální a kulturní dějiny novověké šlechty českých zemí, který se výrazněji projevuje od poloviny devadesátých let 20. věku, prozatím neodpovídá rovnoměrné rozložení výsledků vědeckého úsilí v celém období 16. až 20. století. Je proto chvályhodné, že si kolega Pavel Pokorný zvolil za téma své bakalářské práce osobnost Leopolda Berchtolda – ministra zahraničí Rakousko-Uherské monarchie na počátku 20. století. Za hlavní cíl práce si autor vytknul ozřejmění politického myšlení a každodenního života tohoto šlechtice po pádu monarchie roku 1918, kdy musel jako „nepřítel státu“ opustit Československo a žít v exilu ve Švýcarsku. V heuristické fázi svého výzkumu se musel vyrovnat s jazykově i paleograficky náročnými prameny, jež studoval především v Moravském zemském archivu v Brně a v depozitářích Státního zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou. Zde mohl uplatnit vlastní vynikající jazykovou výbavu, neboť prostudovaným archivním pramenům dominuje angličtina, čeština, francouzština, němčina a italština.

V první kompilačně pojaté kapitole se Pavel Pokorný s vynikající znalostí domácí a především zahraniční literatury věnuje rodinnému zázemí Leopolda Berchtolda a jeho politické činnosti do roku 1918, kdy se postupně propracoval až na místo ministra zahraničí Rakousko-Uherské monarchie. Stranou pozornosti neponechává ani hospodářské zázemí šlechtice, které bylo nezbytným předpokladem pro vedení stavovsky přiměřeného života urozence z prostředí císařského dvora. V další kapitole, která je podle mého názoru těžištěm bakalářské práce, mapuje každodenní život Leopolda Berchtolda ve švýcarském exilu v letech 1918-1930 a hledá místo šlechtice-exulanta v kosmopolitní urozené společnosti Evropy. Ve svém výkladu se nerozpakuje zamyslet se nad podobou komunikační sítě tohoto šlechtice a významem jednotlivých (urozených) osob, zejména Harrachů, v očích Leopolda Berchtolda. Zcela stranou pozornosti nechává kvantitativní zachycení utvořených vazeb a soustřeďuje se na samotného člověka, čímž dodává své práci žádoucí historickoantropologický rozměr. Současně nastiňuje, jakým způsobem bývalý ministr zahraničí vnímal Československou republiku, proč všemožně usiloval s pomocí vlivných přátel o návrat do „země předků“ a objasňoval své politické postoje. Právě v těchto pasážích mohl Pavel Pokorný uplatnit svůj široký rozhled na poli mezinárodní politiky, diplomacie a po diplomatickém ceremoniale

počátku 20. století, což dokládá množstvím prostudované literatury zejména amerických a západoevropských politiků a státníků. Je jen škoda, že Pavel Pokorný na mnoha místech podlehl kouzlu vytěžených archivních pramenů a propůjčil jim slovo. Místo rozsáhlých citací dopisů Leopolda Berchtolda, které často zabírají desítky řádků, bych doporučoval širší interpretaci naznačených informací a zmiňované listy bych ve formě edice umístil jako přílohu bakalářské práce. Na druhou stranu je třeba vyzdvihnout šťastnou volbu tématu bakalářské práce. Zatímco politické kariéře Leopolda Berchtolda do roku 1918 věnovala domácí či zahraniční historická věda dostatečnou pozornost, období exilu tohoto šlechtice stálo spíše stranou zájmu dějepisců (výjimku představují F. Svátek, J. Werstadt).

Dílní připomínky se týkají především klíčových pojmů hojně užívaných autorem předloženého pojednání. Ačkoliv Pavel Pokorný pracuje s termíny elita, aristokracie, šlechta, nikde nevysvětluje, zda mezi nimi rozlišuje, nebo zda jsou pro něj pouhým synonymem. Nedůsledně postupuje i v psaní rodových jmen některých šlechtických rodů používaných v bakalářské práci (Lichtenštejn×Liechtenstein, Sternberg×Sternberk). Výhrady směřuji také k jazykové a stylistické stránce pojednání. To se vyznačuje několika syntaktickými chybami (s. 7, 14, 15, 37), v některých případech autor ignoruje shodu podmětu s přísudkem (s. 39, 43, 45). Také nejednotná grafická úprava jednotlivých odstavců i poznámkového aparátu by si zasloužila větší pozornost. Dalším prohřeškem je nejednotná volba slovesného času, nejednotné citační zásady literatury a rozkolísané psaní číslovek. Z výše naznačených skutečností vyplývá, že autor nevěnoval přílišnou pozornost závěrečným korekturám a redakčním úpravám a bakalářskou práci pravděpodobně dokončoval ve značném chvatu.

Přestože se Pavel Pokorný v některých částech bakalářské práce nevyvaroval popisnému pojetí, nelze při dosavadním neradostném stavu poznatků o každodenním životě a myšlenkovém světě šlechty první poloviny 20. století autorovi tento postup vyčítat. Naopak velmi oceňuji jeho neustálou snahu o hledání srovnávacího výkladového kontextu s dalšími šlechtickými rody, zejména s Trauttmansdorff-Weinsbergy, Wrba-Kounici a Sternbergy. Předložené pojednání je výsledkem samostatného badatelského úsilí, obrovské péle a v neposlední řadě také vyzrálého intelektu. Proto bakalářskou práci pana Pavla Pokorného doporučuji k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

Borovany 9. 5. 2008